

SAĞLIK OKURYAZARLIĞI

Nurhan DOĞAN¹

1. GİRİŞ

Okuryazarlık, “yazıları seslendirme ve anlamayla başlayan, bunun etkili bir şekilde kullanımıyla nesneleri veya olayları daha iyi bir şekilde anlamayı kapsayan ve anladıklarına kendi bilgilerinden de bir şeyler ekleyerek bireylerin kendini ifade etme” şeklindedir. Okuryazarlık, okuma ve yazma alışkanlıklarıyla iç içe geçmiş olup, sözlü ve yazılı iletişim süreçlerinin etkin bir şekilde kullanılmasını mümkün kılan temel bir araçtır. Bireylere erken çocukluk döneminden itibaren kazandırılan bu yetkinlik, aynı zamanda görsel semboller aracılığıyla iletişim kurma becerisini de kapsamaktadır. Okuma ve yazma becerisinin ötesinde daha geniş anlamlar taşıyan okuryazarlık, ev, okul ve işyeri gibi çeşitli sosyal ortamlar içinde yaygın biçimde kullanılmaktadır (Akran, 2021). Okuryazarlık, bireyin gündelik yaşamı içerisinde kullanacağı bilgi ile ilgili metne erişme, okuduğu metni anlama ve anlamlandırma becerisini geliştirmektedir. Sabit bir kavram olmamakla birlikte eğitim yoluyla sürekli geliştirilebilir (Nutbeam & Lloyd, 2021). Okur-yazar olan bireyler bu becerileri sayesinde hem ekonomik hem de sosyal olarak toplumda yer alabilir, günlük olayları anlayabilir ve bunlar üzerinde daha yüksek derecede kontrol sahibi olabilirler (Nutbeam, 2008). Ancak unutulmaması gerekir ki yeni bir bilgiye göre hareket etmek, bireyin bu becerileri tutarlı bir şekilde uygulayabileceği anlamına gelmez. Belirli içerik bilgisi gerektiren, alışılmadık durum veya farklı ortamlarda, yalnızca okuryazarlık yeterli olmayabilir. Bunun

¹ Doç. Dr., Amasya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, İç Hastalıkları Hemşireliği AD., nurhan_dogan38@hotmail.com, nurhan.dogan@amasya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-6713-6581

KAYNAKLAR

- Acar, E., & Doğan, N. (2024). Stigma and health literacy in individuals with COPD—a cross-sectional research. *Eur J Clin Exp Med*, 22(3), 605–612. <https://doi.org/10.15584/ejcem.2024.3.27>
- Akbal, E., & Gökler, M. E. (2020). Covid-19 Salgını Sürecinde Eksikliği Ortaya Çıkan Bir Gerçek: Sağlık Okuryazarlığı. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 5, 148-155. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.763717>
- Akran, S. K. (2021). Sağlık okuryazarlığı üzerine sistematik derleme. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 7(15), 143-168. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1685005>
- Aktaş, H. (2018). Sağlık ve eğitimi değerlendirmede bir ölçme aracı; sağlık okuryazarlığı. *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, 1(1), 12-16.
- Baker, D. W. (2006). The meaning and the measure of health literacy. *Journal of general internal medicine*, 21, 878-883. <https://doi.org/10.1177/1525-1497.2006.00540.x>
- Bocean, C. G., & Värzaru, A. A. (2025). Health status in the era of digital transformation and sustainable economic development. *BMC Health Services Research*, 25(1), 1-15. <https://doi.org/10.1186/s12913-025-12498-y>
- Çam, H. H., Güleç, H. Y., Karasu, F., & Öztürk, E. (2021). Sağlık okuryazarlığı ve diabetes mellitus. *Türkiye Diyabet ve Obezite Dergisi*, 5(1), 68-74. <https://doi.org/10.25048/tudod.794597>
- Çopurlar, C. K., & Kartal, M. (2016). Sağlık okuryazarlığı nedir? Nasıl değerlendirilir? Neden önemli? *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1). <https://doi.org/https://doi.org/10.5455/tjfm.193796>
- Değerli, H., & Tüfekçi, N. (2018). Toplumun sağlık okuryazarlık düzeyinin belirlenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 467-488. <https://doi.org/https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/621797>
- Demir, R., & Kocakaya, M. (2024). Hastaların sağlık okuryazarlığı ile hasta katılımı arasındaki ilişkide algılanan iletişim engellerinin aracı rolü: Kesitsel bir çalışma. *Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences/Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(4), 867-874. <https://doi.org/10.5336/healthsci.2024-103752>
- Kılıçer, E., & Peker, İ. (2024). Sağlık Hizmetlerinde Dijital Dönüşüm ve Kamu Politikaları. In A. Gün, O. Akgül, & (Eds.), *Dijitalleşme Sürecinde Sosyal Politikada Güncel Gelişmeler* (pp. 127-152). Ada Matbaacılık.
- Li, Y., Lv, X., Liang, J., Dong, H., & Chen, C. (2022). The development and progress of health literacy in China. *Frontiers in public health*, 10, 1034907. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.1034907>
- Nutbeam, D. (2008). The evolving concept of health literacy. *Social science & medicine*, 67(12), 2072-2078. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2008.09.050>
- Nutbeam, D., & Kickbusch, I. (1998). Health promotion glossary. *Health promotion international*, 13(4), 349-364. <https://doi.org/http://www.jstor.org/stable/45152457>
- Nutbeam, D., & Kickbusch, I. (2000). Advancing health literacy: a global challenge for the 21st century. In (Vol. 15, pp. 183-184): Oxford University Press.
- Nutbeam, D., & Lloyd, J. E. (2021). Understanding and responding to health literacy as a social determinant of health. *Annual review of public health*, 42(2021), 159-173. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-090419-102529>
- Nutbeam, D., & Wise, M. (1993). Australia: planning for better health: opportunities for health promotion through the development of national health goals and targets. *Promotion & education*, 1(4), 19-24. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/175797599300100408>
- Rask, M., Uusi-ahti, S., & Määtä, K. (2014). The fourth level of health literacy. *Int Q Community Health Educ*, 34(1), 51-71. <https://doi.org/10.2190/IQ.34.1.e>
- Simonds, S. K. (1974). Health education as social policy. *Health education monographs*, 2(1_suppl),

- 1-10. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/10901981740020S102>
- T.C. Sağlık Bakanlığı & T.S.H.G. Müdürlüğü. (2011). Sağlıkın teşviki ve geliştirilmesi sözlüğü. *Bakanlık yayın*, 814(1), 23.
- T.C. Sağlık Bakanlığı, S. G. G. M. (2018). *Ankara ili Sincan ilçesi birinci basamak sağlık personelinde sağlık okuryazarlığı ile ilgili eğitim programı geliştirilmesi*. S. B. Y. N. 1085. _Ekutuphane_kitaplar_SOYA%20SİNCAN%20RAPORU.pdf
- Tanrıöver, M. D., Yıldırım, H. H., Ready, F. N. D., Çakır, B., & Akalın, H. E. (2014). Sağlık okuryazarlığı araştırması. *Sağlık-Sen Yayınları*, 6, 42-47.
- UNESCO. (2025). *Literacy*. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/literacy>
- WHO. (2025). *Health literacy*. W. H. Organization. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/health-literacy>
- Yılmaz, M., & Tiraki, Z. (2016). Sağlık okuryazarlığı nedir? Nasıl ölçülür? *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9(4), 142-147.
- Zheng, M., Jin, H., Shi, N., Duan, C., Wang, D., Yu, X., & Li, X. (2018). The relationship between health literacy and quality of life: a systematic review and meta-analysis. *Health and quality of life outcomes*, 16(1), 201. <https://doi.org/10.1186/s12955-018-1031-7>